R A D A
GMINY DYDNIA
woj. podkarpackie

UCHWAŁA NR XXXIII/239/2017
RADY GMINY DYDNIA
z dnia 11 lipca 2017 r.

w sprawie nadania Honorowego Obywatelstwa Gminy Dydnia

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 14 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 roku, poz. 446 ze zm.) Rada Gminy Dydnia

uchwala, co następuje:

§ 1

Nadaje się Honorowe Obywatelstwo Gminy Dydnia Danucie Przystasz, urodzonej w Niewistce, Damie Orderu Virtuti Militari, współtwórczyni i aktywnej działaczce Rodziny Katyńskiej w Warszawie, majorowi Wojska Polskiego.

§ 2

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY
Rady Gminy
mgr Piotr Szul

R A D A
GMINY DYDNIA
woj. podkarpackie

UZASADNIENIE

DO UCHWAŁY NR XXXIII/239/2017
RADY GMINY DYDNIA
z dnia 11 lipca 2017 r.

w sprawie nadania Honorowego Obywatelstwa Gminy Dydnia.

Danuta Antonina Przystasz, córka Ignacego Przystasza i Anny Iwańczyk, urodziła się 13 czerwca 1920 r. w Niewistce, gdzie jej ojciec był administratorem majątku, jako najmłodsze dziecko Przystaszów. Starsi bracia: Zbigniew Przystasz, ur. w 1912 r. został zamordowany w Katyniu, a Mieczysław Przystasz ur. w 1914 r. uczestnik Powstania Warszawskiego, więzień polityczny w latach 1945-1954, powrócił do Sanoka, był wiceprzewodniczącym MRN w Sanoku, kierownikiem Wydziału Planowania w PRN w Sanoku, radcą prawnym w SPB, współtwórcą „Rocznika Sanockiego". Zaraz po narodzinach Danuty, w 1920 roku rodzina Przystaszów osiadła na stałe w Sanoku (zamieszkiwała początkowo przy ulicy Królewskiej – obecnie ulica Romualda Traugutta, następnie w samodzielnie wybudowanym domu przy ulicy Młynarskiej 18) jednak okres wakacyjny rodzina Przystaszów spędzała w Niewistce. W 1938 r. Danuta Przystasz ukończyła Gimnazjum Żeńskie im. Emilii Plater i rozpoczęła naukę w liceum (maturę zdała 2 stycznia 1942 r. w Sanoku w tajnym nauczaniu). Jako uczennica liceum działała w Lidze Morskiej i Kolonialnej oraz przeszła szkolenie przysposobienia obronnego oraz kursy obrony przeciwlotniczej i przeciwpożarowej. We wrześniu 1939 r. pełniła funkcję zastępcy dowódcy rejonu. W pierwszych dniach września 1939 r. pełniła służbę w ramach obrony cywilnej pełniąc obowiązki zastępcy komendanta rejonu. W czerwcu 1940 roku wstąpiła do organizacji konspiracyjnej – Chłopska Organizacja Wolności „Racławice" przyjmując pseudonimy „Danuta Skiba" i „Brzoza". Przewiozła m.in. ładunki wybuchowe do wysadzenia szybów naftowych w Tarnowcu koło Krosna, zbierała informacje na temat wydobycia ropy w kopalni Grabownica, przenosiła meldunki i pocztę. Zagrożona aresztowaniem na przełomie marca/kwietnia 1942 r. wyjechała do Warszawy, gdzie szybko nawiązała kontakt z organizacją Związek Kobiet Czynu, która działała przy Ruchu Miecz i Pług, złożyła przysięgę, a od jesieni 1942 r. Danuta Przystasz została komendantką tej organizacji. Zajmowała się w tym okresie pracą oświatową, sanitarną i kolporterską podziemnego pisma „Polka Czynu", stanowiącego organ prasowy ZKC. Po rozpadzie MiP zaangażowała się w działalność Oddziału Pomocniczej Służby Kobiet AK (początkowo jako łączniczka z cenzusem, następnie w stopniu podporucznika czasu wojny, później w stopniu kapitana czasu wojny (wówczas używa

pseudonimu Sławomira Mędrzycka). Brała udział w Powstaniu Warszawskim jako łączniczka w Kompanii Sztabowej Zgrupowania AK „Żywiciel" na Żoliborzu do 30 września 1944. Po klęsce powstania wyszła z miasta wraz z ludnością cywilną. Zdołała zbiec z transportu do obozu. Nawiązała kontakt z dowództwem III Dywizji Wojskowego Korpusu Służby Bezpieczeństwa i kontynuowała pracę konspiracyjną. Za działalność w tej organizacji Rozkazem Dywizyjnym z 20 listopada 1944 otrzymała Order Virtuti Militari.

Po zakończeniu wojny Danuta Przystasz na krótko przyjechała do Sanoka, a potem wraz z bratem Mieczysławem została skierowana do pracy w Urzędzie Pełnomocnika Rządu w Olsztynie. 19 październiku 1945r. została aresztowana przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa (dwa dni wcześniej aresztowany został także jej brat Mieczysław). Danuta Przystasz w okresie przesłuchań była przetrzymywana w budynkach MBP przy ul. Koszykowej, a następnie przy ulicy Rakowickiej. Po ciężkim śledztwie zwolniono ją pod koniec maja 1946. Po wyjściu na wolność, mając nakaz meldowania o swoim pobycie, wróciła do Olsztyna, gdzie została zatrudniona w Wydziale Zdrowia Urzędu Wojewódzkiego (dodatkowo pracowała w Składnicy Sanitarnej) i rozpoczęła studia prawnicze na Uniwersytecie im. Mikołaja Kopernika w Toruniu. W 1947 r. zamieszkała w Warszawie, pracując kolejno w Zarządzie Głównym Pracowników Bankowych i Centrali Banku Komunalnego, skąd została zwolniona jako „wróg Polski Ludowej". Studia ukończyła w 1951 roku uzyskując tytuł magistra nauk prawnych. Ówczesne władze polityczne uniwersytetu nie zgodziły się na objęcie przez nią asystentury. Po ukończeniu studiów z uwagi na swoją działalność konspiracyjną nie mogła znaleźć pracy zgodnej z wykształceniem. W rezultacie podjęła się zajęcia redaktorskiego i edytorskiego, zwłaszcza w zakresie podręczników szkolnych. Od wiosny 1952 była zatrudniona w Państwowych Zakładach Wydawnictw i pracowała tam do końca 1981 r. Zajmowała się edytorstwem, pełniła stanowiska redaktora, redaktora działu, kierownika redakcji, zastępcy redaktora naczelnego. Była członkiem komisji programowych w Ministerstwie Oświaty i Wychowania oraz komisji pod egidą UNESCO ds. nazewnictwa geograficznego i historycznego w podręcznikach szkolnych. Publikowała artykuły, referaty wydawane w czasopismach i wydawnictwach szkolnych, dotyczącego kwestiom zawodu nauczycielskiego i teorii podręcznika szkolnego.. Została autorką artykułu pt. Związek Kobiet Czynu w Ruchu Miecz i Pług. Była redaktorką publikacji Dwa dni w mieście naszej młodości. Sprawozdanie ze zjazdu koleżeńskiego wychowanków Gimnazjum Męskiego w Sanoku w 70-lecie pierwszej matury w roku 1958 podsumowującego zjazd absolwentów sanockiego gimnazjum (1960). Współtworzyła książkę dla młodzieży polonijnej pt. Polska. Ziemia i ludzie (1984). Dodatkowo, w latach 50. i 60. przez ok. 10 lat pracowała jako nauczycielka w szkołach średnich dla dorosłych, a do 1998 współpracowała z działem czasopiśmiennictwa przedmiotowego dla nauczycieli w ramach Wydawnictw Szkolnych i Pedagogicznych. Pod koniec 1981 przeszła na emeryturę.

W 1988 zaangażowała się w działalność Warszawskiej Rodziny Katyńskiej, późniejszego Stowarzyszenia Rodzina Katyńska w Warszawie. Była autorką pierwotnej wersji statutu tego stowarzyszenia, wchodziła w skład pierwszego zarządu (1989-1991), gdzie zajmowała się sprawozdaniami i regulaminami. W latach 90. podjęła współpracę z Fundacją Archiwum i Muzeum Pomorskim Armii Krajowej oraz Wojskowej Służby Polek w Toruniu i Memoriałem Generał Marii Wittek. Jej obszerna wypowiedź znajduje się także w Archiwum Historii Mówionej Muzeum Powstania Warszawskiego.

Za swoje czyny i dokonania otrzymała następujące odznaczenia:

- Krzyż Srebrny Orderu Virtuti Militari (Rozkaz Dywizyjny z 20 listopada 1944, za zasługi dla WKSB, zatwierdzony w 2002)
- Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski
- Srebrny Krzyż Zasługi z Mieczami (przyznany przez Rząd RP na Uchodźstwie)
- Warszawski Krzyż Powstańczy
- Srebrny Krzyż Zasługi
- Medal Komisji Edukacji Narodowej
- Odznaka Weterana Walk o Niepodległość
- Tytuł Honorowego Członka Muzeum Powstania Warszawskiego

Jest członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia Klub Kawalerów i Dam Orderu Wojennego Virtuti Militari. W roku 2012 decyzją Ministra Obrony Narodowej została awansowana na stopień majora Wojska Polskiego.

Związki rodziny Przystaszów z Gminą Dydnia sięgają XVIII/XIX wieku, kiedy to pradziadek Pani Danuty był w 1800 wójtem w Witryłowie. Urząd ten objął po nim Michał Przystasz, Jej dziadek. Ojciec Pani Danuty – Ignacy Przystasz był synem Michała Przystasza, wójta Witryłowa który otrzymał od właściciela majątku Dwernickiego ziemię w miejscu zwanym „przy potoku" za uratowanie mu życia w czasie Rebelii Galicyjskiej w 1848 roku. Michał ożenił się z Marianną Gubałówną spod Zakopanego. Poznali się w Witryłowie, kiedy Marianna towarzyszyła swojemu stryjowi, franciszkaninowi z Podhala, podczas kwestowania. Ojciec Pani Danuty, Ignacy Przystasz, syn Michała i Marianny, miał liczne rodzeństwo, ale najserdeczniejsze więzi łączyły Go z bratem Wincentym, który mieszkał w domu „po ojcach" przy potoku. Ignacy został uznany przez rodzinę za zdolnego i posłany do Gimnazjum im. Królowej Zofii w Sanoku. Potem kształcił się w Przemyślu, a następnie w Szkole Gospodarstwa Wiejskiego w Dublanach pod Lwowem. Po ukończeniu tej renomowanej uczelni został agronomem i zarządzał różnymi majątkami ziemskimi. Witryłów to także miejsce poznania się rodziców Pani Danuty Przystasz. Matka Pani Danuty, Anna

Gm

Iwańczyk pracowała jako nauczycielka w szkole w Witryłowie. Razem z siostrą Marią, kwalifikowaną nauczycielką, która była kierowniczką tej szkoły, przygotowały dla mieszkańców Witryłowa przedstawienie „Betlejem polskie" Lucjana Rydla. W niedzielę po świętach Bożego Narodzenia

w szkole w Witryłowie zebrali się liczni mieszkańcy, a także kilka osób z dworu, ksiądz proboszcz, organista. Przyjechał także, z bratem Wickiem i jego żoną Marią, Ignacy Przystasz, agronom, spędzający święta u rodziny. Decyzja o małżeństwie zapadła już w 3 dni od poznania. Po I wojnie światowej Ignacy Przystasz zarządzał zespołem folwarków w Nozdrzcu, Hroszówce i Niewistce.

I tam właśnie przyszła na świat oraz spędziła wczesne lata dziecięce Pani Danuta Przystasz. Ze swoimi krewnymi w Witryłowie Pani Danuta współpracowała w czasie okupacji, tutaj też na początku 1942 r. zagrożona aresztowaniem przez gestapo, ukrywała się wraz z bratem Mieczysławem.

Z roku na rok pokolenie Kolumbów opuszczają na wieczną wartę kolejne osoby. Niewielu spośród walczących o niepodległość naszego kraju jeszcze może dać świadectwo tamtych tragicznych wydarzeń. Do tych, którzy są jeszcze wśród nas, należy Danuta Przystasz - uczestniczka Powstania Warszawskiego, współorganizatorka organizacji kobiecej Związek Kobiet Czynu, dama Orderu Virtuti Militari.

Jest jedyną kobietą związaną miejscem urodzenia z Gminą Dydnia, która została uhonorowana Orderem Virtuti Militari. Jej odwaga i poświęcenie, zaangażowanie w działalność konspiracyjną w latach II wojny światowej na terenie Sanoka, a potem w Warszawie, cierpienia w kazamatach UB, a potem ofiarna praca na rzecz kultury polskiej i nieustanna troska o prawdę i pamięć o Zbrodni Katyńskiej zasługują na najwyższe uznanie i szacunek.

Swoim życiem i postępowaniem stanowi wspaniały wzór do naśladowania dla obecnych i przyszłych mieszkańców Gminy Dydnia.

PRZEWODNICZĄCY
Rady Gminy
mgr Piotr Szul